

TOTEM

Tidsskrift ved Religionsvidenskab,
Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet
Nummer 53, forår 2024
© Tidsskriftet og forfatterne, 2024

Originalsprogsopgave: **Norrønt**

Óðinn's rolle i førkristen nordisk religion

Af stud. mag.
Jacob Carlo Skødeberg

Indhold

1. Indledning	2
2. Kildekritiske overvejelser	2
3. Præsentation af Hávamál	3
4. Oversættelse af Hávamál st. 138-141	4
5. Kommenterende gennemgang	5
6. Diskussion	8
6.1 Offer eller initiation?	8
6.2 Óðinn's mange roller	10
7. Konklusion	11
8. Litteraturliste	13
8.1 Primærlitteratur.....	13
8.2 Sekundærlitteratur.....	13

1. Indledning

Førkristen nordisk religion er betegnelsen for religionen i Skandinavien op til kristningen af disse lande, hvilket foregik fra vikingetiden (ca. 750-1050 e.Kr.) og ind i middelalderen. Óðinn er en af de guder, som fylder mest i kildematerialet, og han er en mangefacetteret gud. Kilderne giver et samlet indtryk af Óðinn som en mægtig døds- og digtergud, som tilmed er militærstrateg, visdomsfuld og trolddomskyndig (Schjødt 2013b, 32; Bek-Pedersen 2021, 151). I denne opgave vil jeg foretage en redegørelse for samt en diskussion af Óðinn's rolle i førkristen nordisk religion, med udgangspunkt i min oversættelse af *Hávamál* st. 138-141. Først vil jeg redegøre for nogle kildekritiske overvejelser i forbindelse med rekonstruktionen af førkristen nordisk religion. Efter en indledende præsentation og oversættelse af *Hávamál* st. 138-141 vil jeg dernæst, med inddragelse af andet kildemateriale og forskningslitteratur, foretage en religionshistorisk kommenterende gennemgang, med fokus på at analysere de forholdsvis kortfattede strofer. Herefter vil jeg diskutere myten om Óðinn's selvhængning i konteksten af offer- og initiationsritualer, samt afslutningsvis at brede perspektivet ud for at undersøge Óðinn's forskellige roller i førkristen nordisk religion.

2. Kildekritiske overvejelser

Kildesituationen til førkristen nordisk religion er på flere måder både interessant men problematisk, set fra et religionshistorisk perspektiv. Det er selvindlysende at kristningen af Norden efterhånden resulterede i et fundamentalt skifte i religiøs praksis og verdenssyn, fra førkristen nordisk religion til kristendom (Schjødt 2013a, 315). Men hvor det er forholdsvis nemt at pege på hvilke ændringer der skete i de skandinaviske samfund som resultat af denne proces, er det vanskeligere klart og tydeligt at rekonstruere hvad det var, kristendommen erstattede. Dette er naturligvis et problem relevant i forbindelse med en diskussion om Óðinn's rolle i førkristen nordisk religion, da det ikke giver mening at undersøge en gud uden først at forstå den religion, i hvilken guden optræder.

Kristendommen er en universalreligion, som på et tidspunkt i historien er stiftet, har sit fokus på troen, dogmerne og læren, og som i udgangspunktet henvender sig til alle klodens mennesker. På disse punkter er førkristen nordisk religion kategorisk anderledes, da det er en folkereligion. Den er opstået som en del af et givent samfunds tradition og historie, og henvender sig dermed udelukkende til disse mennesker. Inden

for folkereligionen er det for samfundets medlemmer er en selvfølgelighed at være en del af det religiøse fællesskab. Heri findes et af de problemer, religionsforskningen står overfor i forbindelse med rekonstruktionen af førkristen nordisk religion. Iboende kulturforskelle imellem det enkelte folkegrupper i det førkristne Norden har selvfølgelig været en realitet, og de enkelte samfund har gennemgået forandringer over tid (Steinsland 2005, 12; Schjødt 2013b, 30-32). Det er derfor muligvis mere virkelighedsnært at tale om flere førkristne nordiske religioner, som både minder meget om hinanden, men tilmed er indbyrdes forskellige på baggrund af f.eks. tidslig, geografisk, og social diversitet (Schjødt 2013a, 318; Schjødt 2013b, 32). Et andet, vigtigt problem for religionsforskningen er manglen på autoritative, kanoniske tekster, som danner rammen for religiøs tro og praksis i førkristen nordisk religion. De skriftlige kilder til førkristne samfund i Norden stammer hovedsageligt fra middelalderen og er nedskrevet af kristne, altså kulturelle outsiders, hvilket betyder at kilderne kan være gengivet ukorrekt eller tilpasset et kristent verdensbillede. Vores kilder er altså allerede blevet tolket på bestemte måder, før vi overhovedet læser dem (Schjødt 2013b, 34; Steinsland 2005, 12; Bek-Pedersen 2021, 37).

3. Præsentation af *Hávamál*

Hávamál er et mytologisk eddadigt som indgår i samlingen *Codex Regius*, også kendt som den *Ældre Edda*. Denne samling er en uvurderlig kilde til viden om mytologien i førkristen nordisk religion, og menes at være nedskrevet i Island omkring år 1270. Digtene er traditionelle digte og er opstået i en mundtlig tradition, sandsynligvis flere hundrede år før kristningen. Derfor finder vi ofte flere varianter af en given kildes mytologiske narrativ i andre kilder (Bek-Pedersen 2021, 36-38). Myten som udgør *Hávamál* st. 138-141 er unik i den forstand, at vi netop ikke finder andre versioner i det tilgængelige kildemateriale. I sin helhed menes *Hávamál*, "Den højes tale", at være sammensat af flere oprindeligt separate digte, heriblandt st. 138-141, da der sker et skift i det narrative fokus fra gode råd og retningslinjer til at omhandle Óðinn og hans jagt på mere visdom (Schjødt 2008, 175-176; Steinsland 2005, 48). *Hávi*, oversat "Høj", er et af Óðinn's mange *heiti*, og denne titel fortæller os dermed at talen, som udgør digtet, skal forstås som Óðinn's ord om hans egen visdom og bedrifter. St. 138-141 har megen mytologisk relevans, da Óðinn her fortæller om hvordan han i ni nætter hang i et træ for at opnå indsigt i runerne.

4. Oversættelse af *Hávamál* st. 138-141

138. Jeg ved at jeg hang
i vindblæst træ
ni hele nætter
såret med spyd
og givet til Óðinn,
mig selv til mig selv,
på det træ
som ingen ved
hvorledes dets rødder render bort.
139. Hverken med brød glædede man mig
ej heller med drikkehorn;
jeg kiggede nedad,
jeg tog runer op,
tog skrigende,
jeg faldt tilbage derfra.
140. Ni mægtige sange
lærte jeg af den berømte søn
af Bøllþorr, Bestla's fader,
og jeg fik en slurk
af den dyrebare mjød,
øst fra Óðrerir.
141. Da lærte jeg at blive frugtbar
og være kyndig
og vokse og trives godt;
ord ledte mig fra ord

til ord,
gerning ledte mig fra gerning
til gerning.

5. Kommenterende gennemgang Strofe 138

Den første strofe i myten om Óðinn's selvhængning er fyldt med interessant information. Først og fremmest anvendes de personlige pronominer *ek* og *mér*, hvilket viser at vi har med en førstepersonsfortæller at gøre. Som nævnt er denne fortæller Óðinn, hvilket klargøres gennem udtalelsen "givet til Óðinn, mig selv til mig selv". Óðinn fortæller at han husker, at han engang befandt sig hængende i et vindblæst træ, og senere tilføjer han, at ingen ved hvor træets rødder render hen. Vi får altså allerede i første strofe præsenteret vores fortæller, Óðinn, som en visdomsfuld karakter – han ved noget, som ingen andre, i hvert fald mennesker, ved. Der er ingen tvivl i forskningen om, at dette mystiske træ er Yggdrasil, verdens- og livstræet som er selve symbolet på liv og kosmisk orden i det mytologiske univers af førkristen nordisk religion (Schjødt 2008, 177; Steinsland 2005, 100-103). Dette kan tilmed beskrives som en *axis mundi*, en vertikal akse som forbinder de kosmiske underdelinger af underverden, jord og himmel. Yggdrasil's rødder fører ned i underverdenen og får næring fra Urds brønd, og her befinder nornerne sig. Disse er feminine magter i den norrøne mytologi som forbindes med og repræsenterer skæbnen – en kraft, som selv guderne må bøje sig i støvet for ved *Ragnarøk*, "Kræfternes skæbne", der udgør mytologiens eskatologiske klimaks. (Steinsland 2005, 121-122). Yggdrasil er tydeligvis et vigtigt element i mytologien, og det er i forbindelse med st. 138, at verdenstræet får sit navn. Dette er en sammensætning af *Yggr*, hvilket betyder "Den skrækkelige" og er et Óðinn *heiti*, og *drasil* som betyder hest. Yggdrasil er altså Óðinn's hest. Dette skal forstås i kontekst af den norrøne skjaldedigtning, hvor udtrykket "at ride galgen" henviser til hængning (Steinsland 2005, 102-103; Bek-Pedersen 2021, 177).

Det nævnes også, at Óðinn hænger i træet i ni nætter, såret med spydstik. At det pointeres, at Óðinn's selvhængning netop varer ni nætter er interessant. Tallet ni optræder ofte i den norrøne litteratur, og opfattes som et tal der indbefatter harmoni og helhed. Vi ser det også anvendt i *Hávamál* st. 140 i forbindelse med de ni mægtige sange, Óðinn lærer (Schjødt 2008, 180). Et andet eksempel fra det tilgængelige kildemateriale

er *Völuspá* st. 2, hvor vølven omtaler den norrøne mytologiske kosmologiske ni-verdensstruktur, samt at hun husker ni jættekvinder: ”*nú man ek heima, / nú íviðjur*” (*Völuspá* st. 2). Forskere har argumenteret for, at de ni nætter i træet, hvilket udgør den fysiske scene for det narrative forløb i *Hávamál* st. 138-141, skal forstås som den liminale fase af et overgangsritual, som resulterer i en fuldbyrdet transformation af Óðinn. Hvad denne transformation præcist indebærer er dog omdiskuteret. Nogle forskere har tolket dette som en symbolsk død og genfødsel af Óðinn, hvor tallet ni også eventuelt kan symbolisere graviditet, mens andre har lagt vægten på Óðinn’s tilegnelse af numinøs viden som den egentlige transformation (Sundqvist 2009, 655-656; Schjødt 2008, 202). Som eksemplet fra *Völuspá* viser, anvendes tallet ni i kilderne også i kontekster, der ikke nødvendigvis synes at have at gøre med transformation og liminalitet. Det kunne derfor være mest nærliggende at forstå tallet ni som et multifunktionelt tal, der kan fungere som narrativt virkemiddel til at udtrykke harmoni og en art af fuldendthed, ikke ulig hvordan tallet tre er blevet anvendt i alt fra klassiske westernfilm til politiske slogans i vore dage.

Det måske mest religionshistorisk væsentlige ved st. 138 er Óðinn’s udtalelse om, at han er givet til sig selv: *ok gefinn Óðni, / sjálfr sjálfum mér*. Dette kunne være en indikation på, at vi i selvhængningsmyten i *Hávamál* st. 138-141 har at gøre med en ritualbeskrivelse. Dette skyldes, at der inden for religionsforskningen hersker en forståelse af, at myter ikke blot er farverige og fantastiske historier, som opstår og vedligeholdes som del af traditionen blot fordi de er underholdende. F.eks. er de kosmogoniske mytevarianter om skabelsen og inddelingen af verden i *Vafþrúðnismál* st. 20-21 og *Grímnismál* st. 40-41 noget mere og andet end bare fortællinger. Myter er ætiologiske, de er forklaringer på den menneskelige tilstand i verden og samfundet, men rækker tilmed over tros-domænet og ind i det praktiske, da de fungerer som modeller for hvordan individet bør leve sit liv og hvordan samfundet bør indrettes. Vi skal vende tilbage til tolkningen af *Hávamál* st. 138-141 som udtryk for en ætiologi og ritualmodel i diskussionsafsnittet.

Strofe 139

I st. 139 understreges lidelsesaspektet af Óðinn’s selvhængning. Óðinn fortæller, at han ingen mad eller drikke indtog mens han hang i Yggdrasil. Det er netop dette element af myten, som har ført til sammenligninger med fortællingen om Kristus på korset op

igennem forskningshistorien (Bek-Pedersen 2021, 178). Hvorvidt det er holdbart at drage disse paralleller, er en debat som har præget forskningslitteraturen og understreger diskussionen om kristen indflydelse af norrøne kilder (Schjødt 2008, 176; Lassen 2009, 241). I de resterende linjer af st. 139 beretter Óðinn om, at han kigger ned og skrigende tager runer op, hvorefter han falder ned fra træet. Her mindes vi st. 138 og den vigtige vertikale akse, Yggdrasill udgør i form af en *axis mundi* (Schjødt 2008, 203). Dette er det narrative klimaks, da Óðinn i denne sammenhæng gennemgår den førnævnte transformation. Han genoplives symbolsk, og lærer ni mægtige sange og får en drink af den dyrebare mjød. Det, der dog er mest interessant ved denne strofe, er den omdiskuterede formulering *nam ek upp rúnar* (Sundqvist 2009, 658; Schjødt 2008, 181). Denne sætning kan have forskellige betydninger, da verbet *nema* både betyder ”tage” og ”lære”. Vælger man at gå med den første betydning, lægger det op til at runerne skal forstås som konkrete, fysiske genstande, som Óðinn samler op i sine hænder. Tolker man i stedet *nema* til at betyde, at Óðinn lærer runerne, har vi nu at gøre med et abstrakt visdomsbegreb, eventuelt i form af indsigt i magiske tegn eller et alfabet. Nogle forskere har argumenteret for en fysisk tolkning, ved f.eks. at foreslå, at vi skal forestille os Óðinn hængende med hovedet nedad, bundet til Yggdrasill ved hans fødder (Fleck 1971, 398). En sådan tolkning stemmer dog ikke overens med det faktum, at henrettelse ved hængning i den norrøne digtning knyttes netop til denne myte. Derudover understreger tolkningen af *nema* som ”lære” nok bedst den symbolske kontekst af et døds- og genfødselsforløb i et initiationsritual, hvilket jeg som nævnt vil diskutere senere. Her er runerne værdifuld, numinøs viden og ikke fysiske genstande, Óðinn tilegner sig (Bek-Pedersen 2021, 179; Sundqvist 2009, 657). Men hvad er det så, Óðinn lærer? Pluralisformen af substantivet *rún* er *rúnar*, hvilket kan tolkes som både ”bogstaver” og ”hemmelig viden”. Andre steder i kildematerialet synes betydningen også at være tvetydig – muligvis intentionelt, da det ser ud som om, at der blandt digtere og forfattere har floreret en idé om, at de fysiske bogstaver, *rúnar*, besad hemmelig viden, *rúnar*. Runerne som religionshistorisk begreb er op til stadig diskussion, men det står klart at de har plads inden for det semantiske felt af numinøs viden (Schjødt 2008, 200-202).

Strofe 140

I st. 140 beskriver Óðinn den fortjeneste, han modtager som konsekvens af sin selvhængning. Óðinn lærer ni mægtige tryllesange, hvilket minder os om st. 138 og nitallets væsentlighed i førkristen nordisk religion, og han får en drik af den dyrebare mjød.

Óðinn modtager disse goder af jætten Bøljorr, som er Bestla's fader. Ifølge *Gylfaginning*, forfattet af den islandske historieskriver Snorri Sturluson (ca. 1179-1241), er Bestla mor til Óðinn, og Bøljorr er dermed Óðinn's morbror. Endnu et interessant aspekt ved dette forhold er, at Bøljorr er en jætte, dvs. en potentiel kosmisk modmagt til gudernes kosmosopretholdende magt (Steinsland 2005, 111-112; 140; Bek-Pedersen 2021, 156-157). Forholdet mellem guder og jætter i mytologien er ganske kompliceret, hvorfor jeg ikke skal gå ind i det her, andet end blot at pointere at nogle jætter, som f.eks. Vafprúðnir i *Vafprúðnismál* st. 20-21, besidder og værner om væsentlig visdom, som Óðinn meget gerne vil have fingrene i. Det er med andre ord passende, at det netop er en jætteskikkelse som skænker Óðinn sangene og mjøden. I formuleringen *ausinn Óðreri* refererer navnet Óðreri enten til selve den værdifulde digtermjød, eller til den beholder, hvori mjøden er (Schjødt 2008, 183).

Strofe 141

I den sidste strofe uddyber Óðinn yderligere de fantastiske goder, han modtager som konsekvens af sin transformation. Det mest interessante ved st. 141 er imidlertid måske den omdiskuterede situation af strofens kronologiske placering i digtet. Strofen indledes med adverbiet *þá*, "da", hvilket nogle forskere har taget som en indikation på, at st. 140 er indsat mellem st. 139 og st. 141, og at der dermed er blevet byttet om på placeringen af st. 140 og st. 141. Det foreslås altså at st. 141 egentlig hører til efter st. 139, og at *þá* derfor refererer til det tidspunkt, Óðinn falder ned fra Yggdrasill, hvorefter de to følgende strofer beskriver den positive udvikling i form af tilegnelsen af sange og mjød, Óðinn gennemgår (Schjødt 2008, 182). Hvad end der er sket en ombytning af strofer eller ej, er det ganske klart at Óðinn igennem disse fire strofer er blevet slynget ind i et pinefuldt og langvarigt stadie af liminalitet, og at han kommer ud på den anden side af begivenheden med forøget visdom i form af runekundskab, tryllesange og skjaldemjød. Jeg vil nu diskutere hvorvidt vi bør tolke *Hávamál* st. 138-141 som en ritualbeskrivelse, og i så fald hvilken type ritual.

6. Diskussion

6.1 Offer eller initiation?

Myten om Óðinn's selvhængning er fyldt med indikationer på, at det er et ritual, vi her har med at gøre. Den første ledetråd finder vi allerede i st. 138 med Óðinn's udtalelse om, at han er givet til sig selv: *ok gefinn Óðni, / sjálfr sjálfum mér*. Som nævnt og

eksemplificeret ved *Vafþrúðnismál* st. 20-21 og *Grímnismál* st. 40-41, er mytologisk materiale ikke blot fortællinger. Myter forklarer ofte grundlæggende og betydningsfulde elementer ved den kosmiske beskaffenhed, som har betydning for den menneskelige eksistens i en given kultur. Derved har myter typisk både en ontisk dimension, som indeholder fænomener, personer og eventuelt andre aktører, f.eks. guddommelige væsener, såvel som en etisk dimension af regler for korrekt menneskelig adfærd (Fibiger og Jensen 2021, 104). Har vi at gøre med en myte, som indeholder en ritualbeskrivelse i *Hávamál* st. 138-141, er det altså passende at tolke dette som en model eller forskrift for et bestemt ritual, der er blevet udført som del af den kultiske dimension af førkristen nordisk religion. Dermed bliver det helt store spørgsmål da hvilken type ritual, vi har at gøre med. Teksten lægger op til to mulige kandidater: offer eller initiation (Schjødt 2008, 184; 197; Sundqvist 2009, 653).

Óðinn's udtalelse i st. 138 om, at han er givet til sig selv, kunne være et praj i retningen af et offerritual med en *do-ut-des*-struktur. På den anden side kan man også lægge vægt på den transformation, Óðinn gennemgår, hvor han opnår en højere status som konsekvens af sin selvhængning. Derudover finder vi andre steder i kildematerialet, f.eks. saga-litteraturen, formuleringen at nogen bliver givet til Óðinn. Dette peger måske derfor i retning af, at vi i *Hávamál* st. 138-141 ser et initiationsritual. For at diskutere dette, er det nyttigt at undersøge de konstituerende træk ved både *do-ut-des*-offeret og initiationen. Disse indeholder de samme fire grundelementer: afsender, objekt, modtager og gengældelsesobjekt. I et normalt *do-ut-des*-offer vil alle disse elementer være adskilt i en kontraktuel byttehandel: nogen (afsenderen) giver noget (objektet) til en eller nogle andre, typisk en guddom (modtageren), i bytte for noget (gengældelsesobjekt). Initiationsstrukturen er anderledes, da afsenderen og objektet vil være identiske, da afsenderen giver sig selv i bytte for en, oftest positiv, transformation af status, hvilket vi også ser *Hávamál* st. 138-141 (Schjødt 2008, 184; 191-193). Begge typer af ritualstruktur synes at passe mere eller mindre på myten, da Óðinn giver noget til nogen for at få mere visdom. Dog kan der allerede nu argumenteres for, at det giver bedst mening at se myten i som et initiationsritual, hvilket også den generelle antagelse indenfor forskningen (Bek-Pedersen 2021, 177). Dette skyldes både at afsender og objekt er identiske i *Hávamál* st. 138-141, og desuden det faktum at Óðinn som konsekvens af sin selvhængning gennemgår en transformation til en højere status. En sådan transformation, effektueret gennem en symbolsk død og genfødsel, er ikke en del

af *do-ut-des*-offeret, mens det derimod er essentielt for initiationen (Schjødt 2008, 193-194; 196; Sundqvist 2009, 657-658).

Går vi videre til uddybelsen Óðinn's lidelse i form af mangel på mad og drikke i st. 139, kan vi også her finde understøttelse til at tolke myten ind i en initiationsritualistisk kontekst. Óðinn's faste kunne nemlig ses som et element i en udrensingsproces, hvilket er udbredt i initiationsritualer i et væld af verdenens kulturer – eventuelt for at understrege den symbolske dødstilstand i ritualets liminale fase (Schjødt 2008, 180). Derudover ledes tankerne også i retning af initiationsritualet i st. 140, da Óðinn fortæller, at han som fortjeneste for sin selvhængning modtager runerne, især hvis vi vælger at tolke *rúnar*, som ”hemmelig viden”. Her transformeres Óðinn og opnår ny status gennem indsigt i esoterisk og numinøs visdom, som er forbeholdt de få. Dermed er det altså indlysende, at Óðinn har opnået en forhøjet status som konsekvens af ritualen. I mytens sidste strofe uddyber Óðinn de lukrative goder, han modtager i forbindelse med sin transformation: runekundskab, tryllesange og skjaldemjød. Her er det hensigtsmæssigt igen at tænke tilbage på st. 138 og for en sikkerheds skyld genoverveje, hvorvidt der er tale enten om et samlet gengældelsesobjekt som del af et *do-ut-des*-offer, eller om en ny, øget status i kontekst af et initiationsritual. Derudover vil jeg understrege, at verberne *vaxa*, ”vokse” og *frævaz*, ”at blive frugtbar” begge kan indgå i en semantisk diskurs af genfødsel og eventuelt også graviditet, hvilket set i forbindelse med de ni nætter i st. 138 igen leder os i retning af initiation (Sundqvist 2009, 655-656; Schjødt 2008, 183; 202). Ud fra denne diskussion vil jeg argumentere for, at det er mest nærliggende at tolke *Hávamál* st. 138-141 i konteksten af initiation.

6.2 Óðinn's mange roller

I forbindelse med den analytiske gennemgang af *Hávamál* st. 138-141 og det første diskussionsafsnit er der ingen tvivl om at Óðinn er en gud, der i den førkristne nordiske mytologi stærkt forbindes med visdom og kundskab. Men selvom dette nok er et karaktertræk, jeg har valgt at fokusere på i forbindelse med Óðinn's rolle, er han andet og mere end det – han er, ligesom mange guder i det førkristne nordiske panteon, multifunktionel (Schjødt 2020b, 1123). Derfor ville en detaljeret diskussion af samtlige af disse funktioner være mig for stor en mundfuld, hvorfor jeg kun kort vil diskutere Óðinn's andre, primære roller med udgangspunkt i udvalgte *heiti*. Óðinn har omkring 170 af disse poetiske synonymer, der netop reflekterer hans forskellige roller og ofte

stammer fra myter. Dette er også sagen i forbindelse med *Hávamál* st. 138-141, hvorfra Hangaguð og Hanganatyr, ”De hængtes gud”, oprinder (Bek-Pedersen 2021, 16; 177).

I *Grímnismál* st. 46-54 støder vi på et af Óðinn’s *heiti*. Her er Óðinn forklædt, hvilket han ofte er, når han besøger mennesker. Det skyldes, at Óðinn, som de andre guder, ikke er almægtig og alvidende. Det er derfor hensigtsmæssigt for guderne at skjule sin egentlige identitet – især hvis de, som Óðinn ofte er, agter at tilegne sig viden om et givent emne (Steinsland 2005, 168). Óðinn er også knyttet til det semantiske felt af døden, hvilket vi ser i forbindelse med at han vækker afdøde, vise vølver til live i *Baldrs draumar* og i *Völuspá*. Derudover udvælger Óðinn selv sine *einherjar* til sin sal Valhöll, ”De faldnes hal”, og har passende nok også Valföðr, ”de faldnes far”, som *heiti* (Bek-Pedersen 2021, 154; 162). Krigerne var typisk af aristokratisk slægt, hvilket afspejler Óðinn’s rolle også som herskergud. Det sidste navn for Óðinn, som vi her skal behandle, er Alfödr, ”Alfader”. Dette *heiti* optræder i *Grímnismál* st. 48, hvor Óðinn omtaler sig selv, men det er nok bedst kendt fra Snorri Sturluson’s *Gylfaginning* og *Ynglingasaga*, hvor Alfödr også er at finde. Snorri tegner et klart billede af Óðinn som den højeste af alle guder, den ultimative hersker. Dette billede af Óðinn er dog sandsynligvis et produkt af senere tiders misforståelser og/eller kristne projektioner af religionsforståelse, da der f.eks. kun er få beviser for, at Óðinn overhovedet blev dyrket i Island (Bek-Pedersen 2021, 171-173). Når vi har at gøre med en samlet betegnelse for en religion, som er spredt vidt ud over historisk tid, social diversitet og geografisk placering, skal det igen understreges, at der naturligvis forekommer forskelle og forandringer. Man kunne argumentere for, at Óðinn’s mangfoldighed af roller kunne være resultat af dette faktum (Schjødt 2013a, 318; Schjødt 2013b, 32).

7. Konklusion

Óðinn er en gud med mange ansigter, og hans funktionsområde er bredspektret. *Hávamál* st. 138-141 bidrager til at forstå Óðinn’s rolle i førkristen nordisk religion, ved at fremstille ham som den ypperste repræsentant for visdom og kundskab. Udover at fungere som en eksemplarisk model for et initiationsoffer er den berømte myte, som er indeholdt i *Hávamál* st. 138-141, med til at tegne et billede af Óðinn som en karakter, der er evigt umættelig i sin sult for mere viden. Han er mange ting, og han er måske først og fremmest guden, som er mægtig nok til frivilligt, og i egen interesse, at gennemgå et

lidelsesfuldt initiationsritual ved det kosmiske centrum, hvor han giver sig selv, til sig selv, hvilket resulterer i en forhøjet status af, ja, guddommelige dimensioner.

8. Litteraturliste

8.1 Primærlitteratur

Grímnismál st. 40-54

2014 (Red.) Kristjánsson, Jónas og Vésteinn Ólason. I *Eddukvæði 1: Goðakvæði*: 376-379. Íslensk fornrit. Reykjavík: Hið íslenska fornritafélag.

Hávamál st. 138-141

2014 (Red.) Kristjánsson, Jónas og Vésteinn Ólason. I *Eddukvæði 1: Goðakvæði*: 350-351. Íslensk fornrit. Reykjavík: Hið íslenska fornritafélag.

Vafþrúðnismál st. 20-21

2014 (Red.) Kristjánsson, Jónas og Vésteinn Ólason. I *Eddukvæði 1: Goðakvæði*: 359. Íslensk fornrit. Reykjavík: Hið íslenska fornritafélag.

Völuspá st. 2

2014 (Red.) Kristjánsson, Jónas og Vésteinn Ólason. I *Eddukvæði 1: Goðakvæði*: 291-293. Íslensk fornrit. Reykjavík: Hið íslenska fornritafélag.

8.2 Sekundærlitteratur

Bek-Pedersen, Karen

2021 *Guder og gudinder i nordisk mytologi*. Aarhus: Turbine.

Fibiger, Marianne Qvortrup and Jensen, Hans Jørgen Lundager, eds.

2021 *Andre verdener. Indføring i religionshistorie og religionsfænomenologi*. Højbjerg: Forlaget Univers.

Fleck, Jere

1971 ”Óðinn’s Self-Sacrifice – A New Interpretation: II: The Ritual Landscape”. I *Scandinavian Studies* 43, 385-413.

Lassen, Annette

2009 The God on the Tree. I *Greppaminni: Rit til heiðurs Vésteni Ólasyni sjötugum*, red. Margrét Eggertsdóttir et al.: 231-46. Reykjavík: Hið Íslenska Bókmenntafélag.

Schjødt, Jens Peter

2008 *Initiation Between Two Worlds: Structure and Symbolism in Pre-Christian Scandinavian Religion*, overs. Victor Hansen. The Viking Collection, 17. Odense: Odense University Press.

2013a The Christianisation of the North - a New Kind of Religiosity. I *Conversions: Looking for Ideological Change in the Early Middle Ages*, red. Lesezk Słupecki og Rudolph Simek: 303-320. *Studia Mediaevalia Septentrionalia*, 23. Vienna: Fassbaender.

2013b Reflections on some Problems in Dealing with Indigenous Religions of the Past: The Case of Pre-Christian Scandinavian Religion. I *Critical Reflections on Indigenous Religions*, red. Jamers L. Cox: 29-47. Farnham: Ashgate.

2020b "Óðinn". I *The Pre-Christian Religions of the North: History and Structures*, 3, red. Jens Peter Schjødt, John Lindow og Anders André: 1123-1194. 4. bind. Turnhout: Brepols.

Steinsland, Gro

2005 *Norrøn religion: Myter, riter, samfunn*. Oslo: Pax.

Sundqvist, Olof

2009 "The Hanging, the Nine Nights and the "Precious Knowledge" in Hávamál 138-145: The Cultic Context". I *Analecta Septentrionalia: Beiträge zur nordgermanischen Kultur- und Literaturgeschichte*, red. Wilhelm Heizmann et al.: 649-668. Berlin: Walter de Gruyter.